

Затверджено Вченою радою ОНУ
імені І. І. Мечникова
від «20» грудня 2016 р. № 4

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

(повна назва вищого навчального закладу)

Кафедра

математичного аналізу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

(Хмарський В. М.)

2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна спеціалізації № 5

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти

магістр (другий рівень)

Спеціальність

111 Математика

(код і назва спеціальності (тей))

Інститут/факультет

математики, фізики та інформаційних технологій

(назва інституту, факультету)

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни
« Дисципліна спеціалізації № 5 ».
(назва навчальної дисципліни)

Розробники: Шанін Р. В., к.ф.-м. н., доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри математичного аналізу

Протокол № 1 від «31» серпня 2020 року

Завідувач кафедри (Кореновський А. О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету математики, фізики та ін-
формаційних технологій

Протокол № 1 від «15» 09 2020 року

Голова НМК (Страхов Є. М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри математичного аналізу

Протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри математичного аналізу

Протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1 Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів — 3 годин — 90 залікових модулів — 2 змістових модулів — 2 ІНДЗ* — $\frac{\quad}{\text{(вид завдання)}}$	Галузь знань	Нормативна / за вибором (ВНЗ/студента)	
	<u>11 Математика та статистика</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:	
	Спеціальність	2-й	-й
	<u>111 Математика</u> (код і назва)	Семестр	
	Спеціалізації:	1-й	-й
	(назва)	Лекції	
	Рівень вищої освіти: магістр (другий рівень)	40 год.	год.
	*	Практичні, семінарські	
		год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		50 год.	год.
		у т.ч. ІНДЗ*: — год.	
		Форма підсумкового контролю: екзамен	

* — за наявності

2 Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Познайти студентів з методом мажоризації, критеріями мажоризованості, опуклими в сенсі Шура функціями. Розглянути застосування теорії мажоризації в деяких розділах математики, а саме, комбінаториці та геометрії. Сформуувати у студентів загальну та фахову компетентність.

Завдання.

1. Познайти студентів з означенням мажоризації, її економічним та геометричним змістом.
2. Сформуувати та довести різні критерії мажоризованості.
3. Познайти студентів з опуклими за Шуром функціями та методами їх застосування на практиці.
4. Розглянути застосування теорії мажоризації в математиці на конкретних прикладах, а саме, в деяких питаннях комбінаторики та геометрії на площині.
5. Сформуувати цілісний математичний апарат сучасного спеціаліста-математика.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

1. Загальних (ЗК):

- (a) ЗК.01 Здатність навчатися та самонавчатися, здобувати нові знання, уміння, у тому числі в галузях, відмінних від математики;
- (b) ЗК.02 Здатність використовувати в професійній діяльності базові знання з галузі математичних, природничих, соціально-гуманітарних та економічних наук;
- (c) ЗК.03 Здатність вирішувати проблеми у професійній діяльності на основі абстрактного мислення, аналізу, синтезу та прогнозу;
- (d) ЗК.08 Здатність вести дослідницьку діяльність, включаючи аналіз проблем, постановку цілей і завдань, вибір способів та методів дослідження, а також оцінку його якості.

2. Спеціальних фахових (КФС):

- (a) ФК.01 Знання на рівні новітніх досягнень, необхідні для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері математики та її практичних застосувань;
- (b) ФК.07 Готовність ставити й розв'язувати нові проблеми у нових галузях знань;
- (c) ФК.08 Здатність до самоосвіти та підвищення кваліфікації на основі інноваційних підходів у сфері математики;
- (d) ФК.10 Володіння знаннями та здатність ініціювати й проводити наукові дослідження у спеціалізованій області математики.

(Вказуються компетентності, елементи яких формуються, відповідно до стандартів вищої освіти й освітньої програми та їх коди)

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: аксіоми, означення, твердження, леми, теореми, критерії, які входять до програми курсу.

вміти: формуувати аксіоми, означення, твердження, леми, теореми, критерії; доводити твердження, леми, теореми, критерії, які входять до програми курсу і які були приведені з доведенням.

Програмні результати навчання

1. ПРН.01 Знати та розуміти фундаментальні і прикладні аспекти наук у сфері математики;
2. ПРН.02 Відтворювати знання фундаментальних розділів математики в обсязі, необхідному для володіння математичним апаратом відповідної галузі знань і використання математичних методів у обраній професії;
3. ПРН.03 Володіти основами математичних дисциплін і теорій, зокрема які вивчають моделі природничих і соціальних процесів;
4. ПРН.06 Уміти використовувати фундаментальні математичні закономірності у професійній діяльності;
5. ПРН.09 Ініціювати і проводити наукові дослідження у спеціалізованій області математики та/або розв'язувати задачі в інших галузях знань методами математичного моделювання.

3 Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія мажоризації.

Тема 1. Означення мажоризації. Економічний і геометричний зміст мажоризації.

Тема 2. Двічі стохастичні матриці та їх властивості.

Тема 3. Критерії мажорованості.

Тема 4. Функції, опуклі в сенсі Шура.

Змістовий модуль 2. Застосування теорії мажоризації в математиці.

Тема 5. Означення графу, матриць інцедентності та мереж.

Тема 6. Теорема Гейла — Райзера та її деякі застосування.

Тема 7. Нерівності для кутів та сторін трикутника.

Тема 8. Нерівності для радіусів зовнівписаних кіл і висот.

4 Структура навчальної дисципліни

Назви теми	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	сп		л	п/с	лаб	сп
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теорія мажоризації.										
Тема 1. Означення мажоризації. Економічний і геометричний зміст мажоризації.	6	2			4					
Тема 2. Двічі стохастичні матриці та їх властивості.	6	2			4					
Тема 3. Критерії мажорованості.	18	8			10					
Тема 4. Функції, опуклі в сенсі Шура.	16	8			8					
Разом за змістовим модулем 1.	46	20			26					
Змістовий модуль 2. Застосування теорії мажоризації в математиці.										
Тема 5. Означення графу, матриць інцидентності та мереж.	8	4			4					
Тема 6. Теорема Гейла — Райзера та її деякі застосування.	20	8			12					
Тема 7. Нерівності для кутів та сторін трикутника.	8	4			4					
Тема 8. Нерівності для радіусів зовнівписаних кіл і висот.	8	4			4					
Разом за змістовим модулем 2.	44	20			24					
ІНДЗ*										
Усього годин за семестр	90	40			50					

* — за наявності

5 Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.		
2.		

6 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.		
2.		

7 Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.		
2.		

8 Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Означення мажоризації. Економічний і геометричний зміст мажоризації.	4
2.	Двічі стохастичні матриці та їх властивості.	4
3.	Критерії мажорованості.	10
4.	Функції, опуклі в сенсі Шура.	8
5.	Означення графу, матриць інцидентності та мереж.	4
6.	Теорема Гейла – Райзера та її деякі застосування.	12
7.	Нерівності для кутів та сторін трикутника.	4
8.	Нерівності для радіусів зовнівписаних кіл і висот.	4
	Всього за семестр	50

До самостійної роботи відноситься:

1. Підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять;
2. Написання рефератів, есе;
- 3.

9 Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Не передбачено.

10 Методи навчання

1. Пояснювально-ілюстративні методи:

- лекція;
- пояснення;
- інструктаж;
- самостійне опрацювання літературних джерел;
- робота з електронними конспектами лекцій та презентаціями.

2. Інформаційно-повідомляючий метод.

3. Репродуктивні методи:

- закріплення вивченого на основі зразка (побудова моделей, розв'язування задач);
- розв'язування задач за алгоритмами конкретних методів.

4. Дослідницький метод.

5. Метод проблемного викладення (наукового пошуку).

11 Методи контролю

1. Методи усного контролю:

- фронтальне і індивідуальне усне опитування;
- усний іспит;

2. Методи письмового контролю:

- письмові самостійні і контрольні роботи.

12 Питання для підсумкового контролю

1. Означення мажоризації, її геометричний і економічний зміст.
2. Двічі стохастичні матриці. Критерій мажоризованості в термінах двічі стохастичних матриць.
3. Критерій мажоризованості в термінах опуклих функцій.
4. Критерій неперервної мажоризованості в термінах рівновимірних перестановок.
5. Функції, опуклі в сенсі Шура: означення та характеристикація.
6. Класи функцій опуклих за Шуром.
7. Теорема Гейла — Райзера.
8. Застосування теореми Гейла — Райзера.
9. Нерівності для кутів трикутника.
10. Нерівності для сторін трикутника.
11. Нерівності радіусів зовнівписаних кіл і висот.

13 Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль		Модульний контроль 1	Модульний контроль 2	Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2				
		35	35	30	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
85–89	B	добре	
75–84	C		
70–74	D	задовільно	
60–69	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14 Методичне забезпечення

15 Рекомендована література

Основна

1. Маршалл А., Олкін І. Нерівності: теорія мажоризації та її застосування. — Москва: Мир, 1983. — 576 с.

Додаткова

1. Беккенбах Э., Беллман Р. Неравенства. — Москва: Мир, 1965. — 276 с.
2. Данфорд Н., Шварц Дж. Линейные операторы. Общая теория. — Москва: ГИИЛ, 1962. — 896 с.
3. Харди Г. Г., Литтльвуд Дж. Е., Поля Г. Неравенства. — Москва: ГИИЛ, 1948. — 456 с.

16 Електронні інформаційні ресурси

1. ...